

Warszawa, dnia 24-05-2021 r.

Minister Klimatu i Środowiska

DOP-WOŚ.050.7.2021.IŁ
1589169.5225180.4257334

**Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Szanowna Pani Marszałek,

Odpowiadając na interpelację K9INT23192 posłów Tadeusza Tomaszewskiego i Wiesława Szczepańskiego, w sprawie opinii rządu dotyczącej stanowiska KSNOSiL NSZZ "Solidarność" na temat Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r. pod nazwą "Przywracanie przyrody do naszego życia", poniżej przedstawiam stanowisko w przedmiotowej sprawie.

Pytanie 1. Jakie jest stanowisko Rządu wobec przedstawionej Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r. pod nazwą „Przywracanie przyrody do naszego życia”?

Pytanie 2. Czy Rząd zgadza się ze Stanowiskiem przedstawionym przez KSNOSiL NSZZ „Solidarność”?

Na wstępie należy wskazać, iż 11 września 2020 r. Komitet do Spraw Europejskich przyjął Stanowisko Rządu do Komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 - Przywracanie przyrody do naszego życia*. W swym stanowisku Rząd RP podkreśla, iż pomimo zasługującego na poparcie głównego celu Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności, należy zwrócić uwagę na fakt, że szereg elementów zawartych w Strategii (w tym definicji i terminów, w szczególności pojęć: ochrona ścisła, odtwarzanie, lasy pierwotne, starodrzewia) wymaga doprecyzowania i wyjaśnienia oraz analizy podstaw naukowych, na których je oparto. W tym kontekście Rząd RP podkreśla, że niezwykle istotna jest kwestia zagwarantowania rzeczywistego udziału państw członkowskich UE w wypracowaniu definicji, a także w opracowaniu poradników/wytycznych (dot. kryteriów identyfikacji i wyznaczania dodatkowych obszarów objętych ochroną i korzyści ekologicznych, kryteriów wskazywania siedlisk przyrodniczych i gatunków w związku z zachowaniem 30% reprezentatywności właściwego stanu ochrony), zapowiadanych w Strategii, ponieważ będą one miały kluczowe znaczenie przy wdrażaniu dokumentu, a w szczególności – przy interpretacji zawartych w nim wymagań.

Konieczne jest doprecyzowanie i dookreślenie, jakie będą kryteria osiągnięcia celu, które z obszarów w systemach narodowych mają być brane pod uwagę. Ponadto, konieczne jest doprecyzowanie sytuacji krajów wykraczających procentowo poza cel. Dlatego też działanie dotyczące stworzenia kryteriów i wytycznych w zakresie określania i wyznaczania dodatkowych obszarów

chronionych i korytarzy ekologicznych powinno zostać wypracowane wspólnie przy udziale przedstawicieli państw członkowskich UE.

W kontekście celu objęcia 10% obszarów Unii Europejskiej ochroną ścisłą należy przede wszystkim doprecyzować, jak definiowane jest pojęcie ochrony ścisłej i jakie obszary miałyby jej podlegać. Zastosowanie obowiązującej w polskim prawie definicji ochrony ścisłej (zgodnie z którą mniej niż 1% powierzchni Polski jest obecnie objęte ochroną ścisłą w rozumieniu polskiego prawa) zobowiązywałoby np. do całkowitego i trwałego zaniechania działań, w tym bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów oraz w przebieg procesów przyrodniczych na obszarach objętych ochroną. Należy zauważyć, że wiele gatunków i siedlisk wymaga ochrony czynnej (m.in. większość obszarów Natura 2000). Potrzebne byłyby więc dogłębne analizy czy z punktu widzenia potrzeb ochrony przyrody zasadnym jest, a jeśli tak to jaka dodatkowa część obszarów chronionych w rzeczywistości wymagałaby ochrony ścisłej. Tymczasem zapisy Strategii w żaden sposób nie wskazują na jakiej podstawie, w oparciu o jakie badania itp. zarysowano kryterium 10% powierzchni. Dodatkowo w sytuacji braku jednolitej na poziomie UE definicji pojęcia lasów pierwotnych i starodrzewów wątpliwości może budzić cel objęcia wszystkich lasów europejskich należących według Komisji Europejskiej do tej grupy, ochroną ścisłą.

W opinii Rządu RP każde działanie, również wskazanie pozostawiania obszarów bez ingerencji człowieka musi przewidywać ryzyka związane ze zmianami klimatu i ewentualną koniecznością podejmowania działań ochronnych oraz nie może obniżać szans polskiego przemysłu drzewnego, powodując import drewna z krajów o niższych wymaganiach wobec gospodarki leśnej. Dodatkowo – zgodnie z zapisami strategii - obszary te mają być połączone korytarzami ekologicznymi tak, żeby możliwe było utworzenie Transeuropejskiej Sieci Przyrodniczej. W odniesieniu do powyższego postulatu, nie jest jasne, które obszary powinny zostać włączone do tej sieci i kto będzie je wyznaczał. Przyjęte założenia nie są podparte żadnymi badaniami, czy odniesieniami do stanu obecnego, nie ma też informacji, jakiej metodyki użyto do wyznaczania wartości procentowych. Brak jest kryteriów, na podstawie których określono cele, brak również szczegółowych wytycznych dotyczących ustanawiania tej sieci, włączając odniesienia do Natury 2000 oraz do innych, ustanowionych już przez poszczególne państwa członkowskie UE, form ochrony przyrody. Nie jest doprecyzowane, czy tereny już objęte ochroną Natura 2000 wpisują się w realizację tych celów, czy też będą to tereny dodatkowe.

Rząd RP podnosi również, iż w miejscach odnoszących się do lasów i leśnictwa Strategia wkracza w kompetencje państw członkowskich UE, co może powodować daleko idące zmiany w sposobie zarządzania zasobami leśnymi w wielu państwach członkowskich UE, a w Polsce zniszczyć model gospodarki wielofunkcyjnej i zrównoważonej. Według Rządu RP propozycje takie powinny być oparte na szczegółowych badaniach oceny skutków tych działań, tymczasem strategia żadnych takich podstaw nie wskazuje. Także w odniesieniu do innych sektorów w Strategii nie została przedstawiona ocena możliwych skutków jej wdrożenia - zarówno środowiskowych, społecznych jak i ekonomicznych.

W opinii Rządu RP kluczowe znaczenie będzie miało to, w jaki sposób zostanie przeprowadzony podział wysiłków na rzecz osiągnięcia celów unijnych pomiędzy państwami członkowskimi UE, czy procentowy udział obszarów chronionych ma się rozkładać w sposób proporcjonalny między państwami członkowskimi UE oraz na jakiej zasadzie będą one wyznaczane.

Rząd RP zwraca również uwagę, że w dokumencie brak informacji o źródłach finansowania ambitnych planów, jak również analiz społeczno-ekonomicznych skutków proponowanych zmian. Nie jest jasne, czy Komisja Europejska posiada już takie analizy i prognozy, czy dopiero zamierza je opracować. Brak informacji o źródłach finansowania w sytuacji, gdy bez wątpienia kluczową kwestią dla sukcesu realizacji założeń Strategii będzie zapewnienie odpowiedniego finansowania działań, Rząd RP uznaje za słabość Strategii. Wprawdzie Strategia wskazuje na konieczność zabezpieczenia

znaczących środków publicznych i prywatnych na poziomie krajowym i unijnym, czy też wskazuje na ukierunkowanie unijnego finansowania na inwestycje „przyjazne bioróżnorodności”, niemniej jednak już na obecnym etapie powinny być zdefiniowane konkretne fundusze i źródła finansowania.

Należy również wskazać, że treść Strategii przed opublikowaniem nie była w żaden sposób uzgadniania czy choćby konsultowana z państwami członkowskimi. Z kolei od czasu opublikowania *Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 - Przywracanie przyrody do naszego życia*, KE organizuje spotkania grup roboczych poświęcone wybranym zagadnieniom, których celem jest ustalenie wspólnych definicji, kryteriów oraz sposobów osiągnięcia celów wskazanych w Strategii. Eksperti reprezentujący Polskę przedstawiają stanowisko wynikające wprost ze stanowiska Rządu Rzeczypospolitej Polskiej przyjętego we wrześniu 2020 r.

Ponadto, zarządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 19 marca 2021 r. powołany został Zespół do spraw Unijnej Strategii Bioróżnorodności 2030. Zadaniem Zespołu jest skoordynowanie działań w Ministerstwie Klimatu i Środowiska oraz w organach i jednostkach podległych Ministrowi i przez niego nadzorowanych, w zakresie realizacji zadań związanych z Unijną Strategią Bioróżnorodności 2030. W skład Zespołu wchodzi: Główny Konserwator Przyrody (Sekretarz Stanu), Pełnomocnik Rządu do spraw Leśnictwa i Łowiectwa (Sekretarz Stanu), a także Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska odpowiadający za pion współpracy międzynarodowej. Członkami Zespołu są Dyrektor Departamentu Ochrony Przyrody, Zastępca Dyrektora oraz pracownicy Departamentu Leśnictwa i Łowiectwa, Zastępca Dyrektora Departamentu Spraw Międzynarodowych, a także przedstawiciel Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska i przedstawiciele PGL Lasy Państwowe i Instytutu Badawczego Leśnictwa. W jednym ze spotkań ww. Zespołu brali udział również przedstawiciele KSZNOSiL NSZZ "Solidarność", którzy przedstawili stanowisko zbieżne ze stanowiskiem polskiego Rządu.

Pytanie 3. Jakie działania podejmuje Rząd w celu odbudowy różnorodności biologicznej Polski?

Nawiązując do pytania w dotyczące działań realizowanych w celu odbudowy różnorodności biologicznej w Polsce należy wskazać na *Politykę ekologiczną państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej*, która uwzględnia konieczność realizacji zobowiązań Polski wynikających z ratyfikacji Konwencji o różnorodności biologicznej.

W Polsce wdrażane są również zadania wynikające z Konwencji o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życia ptactwa wodnego, zwanej Konwencją Ramsarską. Celem Konwencji Ramsarskiej jest ochrona i zrównoważone użytkowanie wszystkich mokradł poprzez działania na szczeblu krajowym i lokalnym oraz współpracę międzynarodową. Stan wdrażania został przedstawiony w Krajowym Raporcie z Wdrażania Konwencji Ramsarskiej o Obszarach Wodno-Błotnych z stycznia 2021 r., dostępnej na stronie http://ochronaprzyrody.gdos.gov.pl/files/artykuly/5009/Ramsar-National-Report-to-COP14_PL_icon.pdf

W ramach realizacji postanowień Europejskiej Konwencji Krajobrazowej wprowadzona została procedura audytów krajobrazowych. Istotą audytu krajobrazowego jest identyfikacja krajobrazów występujących na całym obszarze województwa, określenie ich cech charakterystycznych oraz dokonanie oceny ich wartości. Prace prowadzone podczas audytu powinny doprowadzić do delimitacji krajobrazów priorytetowych, czyli obszarów szczególnie cennych dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe.

Jednym z ważniejszych działań w ramach ochrony bioróżnorodności jest zarządzanie siecią Natura 2000, która liczy ponad 850 obszarów mających na celu ochronę siedlisk przyrodniczych (tzw. obszary siedliskowe) i 145 obszarów specjalnej ochrony ptaków (tzw. obszary ptasie). Obecnie 65% tych obszarów posiada dokumenty planistyczne, wykonane na podstawie dokładnych inwentaryzacji tych obszarów, które identyfikują zagrożenia, sposoby ich eliminacji lub ograniczania, wskazują sposoby ochrony czynnej ekosystemów i gatunków oraz wskazują sposoby prowadzenia monitoringu realizacji celów. W ramach obecnie realizowanego projektu „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000” w najbliższych latach planowane jest ukończenie procesu planistycznego dla obszarów Natura 2000.

Realizowany przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska projekt "Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód" pozwala z kolei na realizację dużej części zadań z zakresu ochrony czynnej, wynikających z zatwierdzonych dokumentów planistycznych dla obszarów Natura 2000.

Systematycznie prowadzone są również prace przez stosowne organy mające na celu opracowanie i realizację dokumentów planistycznych dla parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych. Obecnie opracowanych jest 6 planów ochrony dla parków narodowych, natomiast kolejnych 9 jest przygotowanych i przewiduje się, że zostaną przyjęte do końca tego roku.

Ponadto, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzi monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej. W ramach monitoringu przyrody, stanowiącego komponent PMŚ, prowadzony jest m.in. monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych (siedliska.gios.gov.pl), w którym monitorowane są gatunki zwierząt uwzględnione w załącznikach II, IV i V do dyrektywy siedliskowej, oraz Monitoring Ptaków Polski (MPP; monitoringptakow.gios.gov.pl), obejmujący obecnie 30 programów jednostkowych przeznaczonych dla poszczególnych gatunków i grup gatunków ptaków lęgowych, przelotnych i zimujących (w tym zarówno objętych ochroną, jak i łownych). Realizowany jest również monitoring gatunków siedlisk morskich (morskiesiedliska.gios.gov.pl), w którym monitorowane są gatunki morskie i związane ze strefą wybrzeża. Prowadzony monitoring pozwala na sprawne generowanie kompleksowej, opartej na badaniach, analizach i ocenach informacji o środowisku zarówno dla potrzeb społeczeństwa jak i administracji rządowej, samorządowej oraz instytucji międzynarodowych.

Natomiast w celu eliminacji luki w procesie zarządzania zasobami przyrodniczymi w kraju związanej z brakiem pełnej informacji przyrodniczej oraz systemu do gromadzenia, analizowania, udostępniania i bieżącej aktualizacji przestrzennych danych przyrodniczych, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska prowadzi obecnie projekt „Bank danych o zasobach przyrodniczych”.

Realizowany jest także projekt „Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną”, którego celem jest określenie stopnia inwazyjności gatunków obcych w Polsce, wskazanie gatunków najbardziej zagrożających rodzimej przyrodzie i opracowanie dla nich metodyk zwalczania lub kontroli. Należy bowiem wskazać, że to właśnie wpływ inwazyjnych gatunków obcych jest wskazywany przez naukowców jako jedna z głównych przyczyn utraty różnorodności biologicznej. Obecnie procedowany jest również projekt ustawy o gatunkach obcych (oznaczony w wykazie prac Rady Ministrów numerem UC1). Zaproponowane w projekcie ustawy rozwiązania pozwalają na dostosowanie krajowego systemu zwalczania gatunków obcych do kompleksowego podejścia Unii Europejskiej, a także porządkują podział kompetencji między poszczególnymi organami z tym zakresie oraz ustanawiają sankcje za nieprzestrzeganie obowiązków wynikających z rozporządzenia nr 1143/2014.

Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska prowadzi również działania dotyczące ochrony gleb: prowadzi rejestry historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku. Regionalni dyrektorzy ochrony środowiska uzgadniają warunki przeprowadzania działań naprawczych, bądź sami podejmują działania zapobiegawcze lub naprawcze.

Na ww. zadania, jak i inne zadania związane z realizacją działań z zakresu ochrony czynnej i monitoringu na obszarach chronionych bądź wobec gatunków i siedlisk chronionych, pozyskiwane są fundusze z różnych źródeł tj. Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 – Działanie 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna, Programu LIFE, Funduszy norweskich, programów priorytetowych Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej, Ochrona powierzchni ziemi).

Zrównoważone użytkowanie ekosystemów wspierane jest również działaniami przewidzianymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wielu programów prowadzonych przez PGL Lasy Państwowe (m.in. „Kompleksowy projekt ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe”, „Program zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew w Polsce na lata 2011-2035” projekt „Pszczoly wracają do lasu”, czy prowadzenie wielu akcji edukacyjnych w zakresie ochrony bioróżnorodności), czy działań Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (opracowanie podręcznika dobrych praktyk renaturyzacji wód powierzchniowych, opracowanie wspólnie z Ministerstwem Klimatu i Środowiska katalogu dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych wraz z ustaleniem zasad ich wdrażania).

Oprócz ww. przykładów działań należy również wspomnieć o istniejącym w Polsce systemie ochrony przyrody, na którą oprócz ww. form ochrony przyrody składa się również ochrona gatunkowa. Celem ochrony gatunkowej jest zapewnienie przetrwania i zachowanie właściwego stanu ochrony dziko występujących w Polsce i Unii Europejskiej, rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi. Aktualne listy gatunków chronionych, jak również obowiązujące zakazy w stosunku do tych gatunków, określają następujące rozporządzenia:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów.

Warto również podkreślić, że Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska opracowuje również programy ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków zwierząt, roślin i grzybów. Wśród obowiązujących obecnie programów w Polsce znajdują się programy ochrony takich gatunków, jak błotniak łąkowy, orlik grubodzioby, kulik wielki, dubelt, orlik krzykliwy, morświn.

Obecnie trwają również prace nad sporządzeniem ewaluacji końcowej „Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020”, który stanowił m.in. przeniesienie na grunt krajowy unijnej strategii „Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny – unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.”. Po ewaluacji ministerstwo podejmie pracę nad nowelizacją krajowej strategii, uwzględniając w niej cele i założenia Europejskiej Strategii na Rzecz Bioróżnorodności do 2030 r. „Przywracanie przyrody do naszego życia”, a także dotychczasowe komunikaty Sekretariatu Konwencji.

Z poważaniem,

Z upoważnienia Ministra

Małgorzata Golińska

Sekretarz Stanu

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:

Departament Spraw Parlamentarnych w KPRM